

## BESZÁMOLÓ ÉS MEGEMLÉKEZÉSEK AZ 1987. ÉVRŐL

Dr. Csíky Gábor\*

Újra egy esztendő végéhez érkeztünk és szokás szerint visszapillantva, számot adunk ezévi működésünkről és egyúttal emlékezünk. Engedjék meg, hogy először néhány közérdekű művelődéstörténeti évfordulóról szóljak.

A magyar történetírás visszatérő megállapítása, hogy a középkori Magyarország jólétének forrása virágzó arany- és rézbányászata volt. A XV. század közepétől kezdve azonban a gazdag előfordulások korszaka elmúlt, az ércbányászatot egyre több gond szorongatta. Az aknák mélységének növekedésével szaporodott a vizek mennyisége, ezáltal emelkedtek a művelés költségei. Amíg Nyugat-Európában a tőke kezdődő felhalmozódása kezdeti kapitalisztikus vállalkozásokat teremtett, addig hazánkban a tőke hiánya akadályozta a növekvő terheket elviselő bányavállalkozások létrejöttét. És ekkor történt valami. — A vagyonos kereskedő—polgári családból származó *Thurzó János* (1437-ben, 550 éve született) olaszországi tanulmányai végzetével hazatérve átvette a családi vállalat vezetését. Tevékenysége közben — amikor is kitűnő technikai és kereskedelmi képességeiről tett bizonyosságot — érdeklődése a bányászat felé fordult. 1475-ben nagy vállalkozásba kezdett, szerződést kötött hét Garam-menti (alsómagyarországi) bányavárossal vízemelő gépek felállítására, s ezt a megállapodást maga Mátyás király hagyta jóvá és felhatalmazta *Thurzót* ebbeli tevékenysége kiterjesztésére. Bányavállalkozásait azonban a tőke hiánya korlátozta, ezért kapcsolatba lépett *Fugger Jakab* (1459—1525) augsburgi bankárral, kora legnagyobb pénzügyi vállalkozójával, akivel szerződést kötött 1495-ben Pozsonyban, mely szerint a *Fugger* bankház pénzzel támogatja *Thurzó* vállalkozásait.

A szerződés új korszakot nyitott a kapitalizmus jegyében a magyarországi bányászatban. A bányaműveletek vezetője, irányítója *Thurzó* volt. Tekintélye és be-

folyása tovább növekedett, II. Ulászló király 1498-ban főkamagróffá nevezte ki. Mint a magyar bányászat első műszaki fejlesztője európai hírnévre tett szert; *Agricola* „*De re metallica*” c. műve név szerint emeli ki jelentőségét. 1508-ban hunyt el Nagybányán. Vállalatának vezetését gyengébb képességű utódaitól a *Fuggerek* vették át. A nagyszabású vállalkozás végül is néhány évtized elteltével jelentéktelenné vált.

500 éves a kolozsvári *Farkas utcai* református templom, melynek építését *Mátyás király* a város szülötte, 1487. szept. 5-én, Bécsújhelyen kelt levelében rendelte el. Nemcsak a könyveknek, a templomoknak is megvan a maguk sorsa. Kőből, fából épült katedrálisok, amelyeket nemzedékeken át sorjázó lelkek tartanak össze. A kolozsvári *Farkas utcai* templom fennállásának 500 esztendejében nemcsak párbeszédet folytatott a sorssal, hanem mindig állt a strázsán s volt őrszeme gondolatoknak és tetteknek. A templom falai között olyan lánglelkű prédikátorok hirdették az ígét, mint *Heltai Gáspár*, továbbá *Dávid Ferenc*, a magyar vallás, az unitárius vallás megalapítója.

350 évvel ezelőtt, 1637-ben hunyt el *Pázmány Péter* esztergomi érsek, bíboros, a magyarországi ellenreformáció vezető alakja, a nagyszombati egyetem, vagyis a mai Budapesti Tudományegyetem megalapítója. A magyar nyelv művelésének úttörő alakja volt, aki tősgyökeres magyar nyelvvel megmutatta, hogy nyelvünk tudományos kérdések tárgyalására alkalmassá tehető. Sajnos ékes magyarsága feledésbe merült, a magyar tudomány eljegyezte magát a latin nyelvvel és *Kazinczyéknak* 200 év múlva úgyszólván mindent előlről kellett kezdeniök.

1712-ben, 275 éve született *Bod Péter* ref. lelkész, az erdélyi és magyar művelődéstörténet kiemelkedő képviselője, a magyar felvilágosodás előfutára és a hazai tudós akadémia létrehozásának kezdeményezője. Az 1766-ban kiadott

\* Előadta a Tudománytörténeti Szakosztály ülésén, 1987. dec. 17-én.

„Magyar Athaenás” c. munkája az első magyar nyelvű írói lexikon (485 nevet tartalmaz), mely általános művelődéstörténeti adatokat is tartalmaz, így a tudománytörténetírás fontos forrásának tekinthető. Rövidített változata 1982-ben jelent meg.

Ez évben ünnepelte a *Göttingai „Georgia Augusta”* egyetem fennállásának 250-ik évfordulóját. A külföldi egyetemekkel Magyarország mindig kapcsolatban állt. Ezek a kapcsolatok a középkorban, amikor az ország független volt, szabadak és természetesebbek voltak. A függetlenség elbukása után ezek a kapcsolatok már fontossá és szükségessé váltak. A reformáció vallási kereteket jelölt ki ezeknek a külföldi kapcsolatoknak, amennyiben a magyarországi tanulók utazásai a XVI. század derekától elsősorban teológiai tanulmányokat jelentettek az új alapítású protestáns egyetemeken. A XVI. és XVII. század magyar peregrinusai, vándorai elsősorban a hollandiai utrechti és leydeni egyetemekre igyekeztek, hogy a kötelező protestáns tanítások mellett magukba szívják a „szabad világ” e századokban kibontakozó tudományos szellemét, — onnan jöttek haza, köztük a legnagyobb, *Apáczai Csere János*. A XVIII. századtól azonban a magasabb műveltségre vágyó magyar fiatalok Mekkájává Göttinga és Jéna vált. Kétségtől az 1734-ben III. György angol király és hannoveri fejedelem által alapított, de 1737. szeptemberében megnyílt egyetem fontos szerepet töltött be a magyar szellemi életben. Különösen a felvilágosodás korában, a XVIII. században a német egyetemek közül Bécset is közéjük értve, Göttinga volt a legkorszerűbb és a leghaladóbb. Az egyetemnek fennállása első 100 esztendeje alatt mintegy 500 magyar diák tanulója volt; ebből 200 Erdélyből, 120 a Felvidékről, a többi az anyaországból származott. Nagy szám ez, ha a korabeli Magyarország elmaradt társadalmi állapotára gondolunk. E diákok jó része hazatérve bekapcsolódott az ország kulturális, tudományos életébe. Ezek közül megemlíthjük a legnagyobbakat: Bolyai Farkas, Kőrösi Csoma Sándor, Berzeviczy Gergely, Gyarmathi Sámuel, Benkő Ferenc, Teleki Sámuel és még sokan mások.

Hazánkban a XVIII. század folyamán számos tudós társaság alapítási szándék, törekvés történt, ezek azonban vagy nem valósultak meg, avagy tiszavirág életűek voltak. Egyetlen tudós társaság bizonyult működőképesnek és a Széchenyi alapította Magyar Tudós Társaság méltó elődjének, — az Erdélyi Magyar Nyelvművelő Társaság, mely *Aranka György* író és tudományszervező javaslatára és tervei alapján jött létre, aki 1737-ben, ezelőtt 250 évvel született. A Társaság 1793-ban alakult meg Marosvásárhelyt, melynek titkoka és lelke Aranka volt. Célja a magyar nyelv művelése, továbbá minden fajta tudomány anyanyelven való művelése és népszerűsítése. Ezenkívül nemzeti múzeum, könyvtár és nemzeti színház létrehozása. Tagjai között ott találjuk Gyarmathi Sámuel, Benkő József, Benkő Ferenc, Nyulás Ferenc, Bolyai Farkas és sokan másokat. A Társaság 1806-ban megszűnt működni.

150 évvel ezelőtt született *Széchenyi Béla*, Sz. István fia, a múlt század egyik legeredményesebb magyar földrajzi expedíciójának vezetője, szervezője és mecénása. Ennek megtételére Eduárd Suess beszélte rá és egyben felhívta a figyelmét a fiatal Lóczy Lajosra. Az expedíció 1877-ben indult és 1880-ban érkezett haza rengeteg új földtani, földrajzi és térképészeti eredménnyel, melynek legnagyobb érdeme vitathatatlanul *Lóczy Lajos* nevéhez fűződik, aki többek közt elméleti úton kimutatta a Tibeti fennsíkot szegélyező hegységláncok, a Transzhimálája létezését, amelyet később Sven Hedin igazolt.

1862-ben, 125 éve született *Stein Aurél* régész, nyelvész, orientalista, geográfus és térképész, Belső-Ázsia világhírű kutatója. A nagy külföldi akadémiák tiszteleti tagjának, egyetemek meghívott előadójának élete végéig álma az volt, hogy Budapesten kap katedrát, de — nem kapott!

Ezelőtt 100 évvel, 1887. február havában indult *Teleki Samu* gr. Kelet-Afriкаи expedíciójára, a mai Kenya területén. Teleki útitársa Ludwig von Höhnel sorhajóhadnagy volt. A 3000 km-es útvonalat bejárta expedíció leglátványosabb eredménye: két, az európaiak előtt addig ismeretlen nagy állóvíz, a Rudolf- és a Stefánia-tó, valamint egy működő vul-

kán, a kb. 640 m magas Teleki-vulkán felfedezése volt. Az európai utazók közül Teleki jutott fel elsőként a Kilimandzsárón és a Kenya-hegyen a hóhatárig. A centenáriumi évforduló alkalmat kínált arra, hogy ráirányítsuk a figyelmet ezen utazás tudományos eredményeire. Ezt szolgálta Borsós Balázs és Móga János az ELTE két hallgatója 1984—85-ben Telekiék nyomában tett utazása, és ez a célja az ez év novemberében elindult magyar expedíciónak is.

50 esztendeje, 1937. október 7—11. között rendezték meg hazánkban a nemzetközi fürdőügyi kongresszust — balneológiai világkongresszust — amelyen 350 külföldi küldött vett részt. Ekkor alakult meg a „Gyógyfürdők, Klimatikus és Tengeri Üdülők Nemzetközi Szövetsége (FITEC)”; központjául Budapestet választotta és fővárosunk ekkor nyerte el hivatalosan is a fürdővárosi rangot, amit azóta elvesztett!

50 éve annak, hogy *Szent-Györgyi Albert* átvette a Nobel-díjat. Az évfordulón, 1987. december 10-én a Szegedi Orvostudományi Egyetem ünnepélyesen felvette egykori világhírű professzorának, dékánjának és rektorának a nevét.

Ezelőtt 100 évvel, 1887-ben született volt tanárom *Áprily Lajos*, a természet és emberszeretet költője, a tiszta ember és tiszta költő, az erdélyiség, a transzilvanizmus nagy költője.

125 éve, 1862-ben jelent meg *Madách Imre* „Az ember tragédiája” című drámája, a magyar irodalom legnagyobb költői alkotása.

Mindezek után ezévi tevékenységünkről szólok. Tekintettel arra, hogy Bidló Gábor, szakosztályunk megválasztott titkára elfoglaltsága miatt lemondott tisztességéről, február 16-án tartott titkárválasztó előadóülésen a fiatalítás jegyében Hála József vezetőségi tagot választottuk meg titkárrá. Ezenkívül előadást tartott Csíky G. „A fény századának üzenete — az első Magyar Tudós Társaság” címen.

A március 18-án tartott társulati közgyűlésen első ízben került sor a *Pro Geologia Applicata* emlékérem kiadására.

A MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága, a M. Tud. Akadémia Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottsága, a M. Orvostörténeti Társaság és az Országos Műszaki Múzeum

által március 16—20. között, „A természettudományok és a technika fejlődése Közép-Európában 1918—1938 között” c. témakörben rendezett nemzetközi konferencián előadást tartott Dobos Irma: „Hidrológiai kutatások Magyarországon a két világháború között” és Csíky Gábor: „Kőolaj- és földgázkutatások Magyarországon a két világháború között” címen.

A MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága által november 26—27-én „A természettudományok és a műszaki tudományok oktatása a hazai egyetemeken a XIX. és XX. században” c. témakörben rendezett ankéton Csíky G. előadást tartott „Az ásványtan—földtani tanszék és a oktatás története a Kolozsvári Tudományegyetemen” címmel.

Előadóülések keretében méltattuk Zimányi Károly, Bányai János, Wein György és Pettkó János életművét. Ezenkívül Csíky G. előadást tartott az északmagyarországi kőolajkutatásról a bükk-széki kőolaj felfedezése 50-ik évfordulója alkalmából, Szurovy Géza pedig „Magyar közreműködés a kínai kőolajkutatásban 1955—59 között” címen.

Jugovics Lajos születése centenáriuma alkalmából november 5-én Badacsonytomajon rendezett emlékülésen emléktáblája ünnepélyes avatását tartottuk. A leleplezést a Társulat nevében Mindszenty Andrea társelnök végezte.

Szakosztályunk ezévi tevékenységének kiemelkedő eseménye volt a XIII. INHIGEO Szimpozionon, Pisában és Padovában való részvételünk, és az erre az alkalomra a szakosztály évkönyvének különszámaként összeállított és kiadott angol nyelvű tanulmánykötet. E kötet a hazai őslénytan és rétegtan történetének egyes fejezeteit ismerteti „Rocks, Fossils and History” címmel, továbbá az olasz—magyar földtani kapcsolatokról szól. A kötetet Pisában Dudich Endre, az INHIGEO főtáskára mutatta be nagy sikerrel. Erről külön számolunk be.

Összegezve: szakosztályunk a maival együtt hat előadóülést tartott, melyeken 11 előadás hangzott el, ezenkívül négy vezetőségi ülést tartottunk. Az előadások látogatottsága 10—20 között volt. Kiadványunknak a Földtani Tudománytörténeti Évkönyvnek angol nyelvű különszámaként jelent meg a pisai tanul-

mánykötet. Az INHIGEO kiadványa, a Dudich E. főtítkár által szerkesztett Newsletter 20. száma szintén megjelent.

Társulatunk elnöksége ezévben is köszöntötte az idősebb geológus nemzedék néhány tagját, és most ismételen mi is köszöntjük a 80 éves Kretzoi Miklóst és Sztrókay Kálmánt, a 75 éves Vogl Máriát és Körössy Lászlót, a 70 éves Bartha Ferencet, Erdélyi Mihályt és Szalánczy Györgyöt. Halottainkról is szólok, mert sajnos ezévben is voltak. Váratlanul és fiatalon távozott körünkől Varga Imréné szül. Regéci Edit geológus. 83 éves korában hunyt el Szörényi Erzsébet geológus, továbbá 65 évesen Varju Gyula geológus, Társulatunk tiszt. tagja. A halottak emléket kegyelettel megőrizzük.

Ezek után évfordulók alkalmából emlékezünk.

1762-ben, 125 éve született *Kováts Mihály* orvos, a MTA tagja, aki hivatása mellett kémiával és mineralógiával foglalkozott. Említésre méltó a hazai ásványtan magyarázásával kapcsolatos neves műve a „Lexicon mineralogicum enneaglottum” (Pest, 1822). Ásványtani műszavai azonban nem tudtak gyökeret verni szaknyelvünkben.

Ezelőtt 200 évvel, 1787-ben született *Jónás József* mineralógus, a M. Nemzeti Múzeum természetiek tárának őre és első mineralógusa, a hazai ásvány—földtan kezdeti, 1825 előtti korszakának úttörő tagja. A magyar ásványtan nagy ígérete volt, de fiatalon 34 éves korában elhunyt.

175 éve, 1812-ben született *Pettkó János* a selmeci Bányászati Akadémia ásvány—föld—öslénytani tanszékének első vezető tanára, az első magyar geológus professzor. Róla már megemlékeztünk.

1862-ben, 125 éve hunyt el *M. Johann Ackner* erdélyi szász mineralógus és archeológus, nagyszebeni tanár, evang. lelkész. Tanulmányait Wittenbergában és Göttingában végezte, utána gyalog bejárta majd egész Nyugat-Európát. „Mineralogie Siebenbürgens mit geognostischen Andeutungen” c. művét, mint koszorúzott pályamunkát a Verein für Siebenbürgische Landeskunde (Erdélyi Honismertető Társulat) adta ki Nagyszebenben 1855-ben.

*Adda Kálmán* selmeci bányamérnök 1862-ben, 125 éve született. A selmeci akadémia ásvány—földtani tanszékén

volt tanársegéd, 1894-től haláláig (1901) pedig a M. K. Földtani Intézet geológusa. Az 1890-es években Böckh János által elkezdett és irányított kőolajkutatások keretében Zemplén és Sáros vármegye területén levő lelőhelyeket vizsgálta és térképezte, tovább Krassó—Szörény megye földtani viszonyaival foglalkozott.

100 évvel ezelőtt hunyt el *Herbich Ferenc* selmeci bányamérnök és geológus. Kezdetben Bukovinában, majd erdélyi bányákban dolgozott. 1869-től, mint az Erdélyi Múzeum Egyesület múzeumi őre, Erdély és a Keleti-Kárpátok földtani és öslénytani viszonyai feltárásának úttörő kutatója, továbbá a Múzeum földtani és öslénytani gyűjteményének megalapozója és fejlesztője. Közben Koch Antalnál doktorált, majd tanszékén magántanárnárára habilitáltak és előadásokat is tartott. Fő művei: „Északkeleti Erdély földtani viszonyai” (1871) és „A Székelyföld földtani és öslénytani leírása” (1878). A Földtani Intézet megbízásából elkészítette a Keleti-Kárpátok új átnézetes földtani térképét.

Ezelőtt 100 évvel hunyt el *Johann Ludwig Neugeboren* erdélyi szász tanár és evang. lelkész. A nagyszebeni Bruckenthal Múzeum gondnoka és a bécsi k.u.k. Geologische Landesanstalt külső tagja volt. Az Erdélyi-medence déli része öslénytani viszonyaival foglalkozott és több tanulmánya jelent meg. Többek közt a klasszikus porcesti eocén Nummulites faunát és a felsőlapugyi gazdag torton faunát tanulmányozta és írta le.

125 éve 1862-ben született *Zimányi Károly* mineralógus, a M. Tud. Akadémia tagja, a M. Nemzeti Múzeum ásvány- és öslénytárának igazgatója. Róla külön megemlékeztünk.

100 éve 1887-ben született *Darnay-Dornyai Béla* tanár, muzeológus, etnográfus, helytörténész, aki geológiával is foglalkozott, de saját magát honismertetőnek tartotta.

Ezelőtt 100 évvel született *Zalányi Béla* paleontológus, a Földtani Intézet kutatója. Működése során nemzetközileg elismerten az Ostracodákkal (kagylósrákokkal) foglalkozott és azok vizsgálatának fontosságát és gyakorlati felhasználhatóságát bizonyította.

100 éve született *Májer István* geológus-paleontológus, Lőrenthey tanársegé-

de, Papp Károly adjunktusa, majd a M. Á. Földtani Intézet munkatársa.

Ezelőtt 100 évvel született *Jugovics Lajos* geológus-petrográfus, Krenner J., majd ifj. Lóczy Lajos munkatársa. 1950-től a Földtani Intézet geológusa, akinek a magyar állami kőbányászat fejlesztésében fontos szerepe volt. Róla is külön emlékeztünk meg.

50 éve hunyt el *Maros Imre* a M. K. Földtani Intézet geológusa, aki főleg hidrológiai és agrogeológiai kérdésekkel foglalkozott.

50 évvel ezelőtt hunyt el *Reichert Róbert* mineralógus—petrográfus, Mauritz Béla professzor tanársegéde, ill. adjunktusa. Szaktudományának nagy ígérete volt, de szintén fiatalon, 36 éves korában hunyt el.

75 éves lenne, ha élne *Wein György* geológus, a magyar geológia kiemelkedő tektonikusa, akiről szintén megemlékezünk.

A korszerű magyar kőolajbányászat születése 50. évfordulója alkalmából, a hazai kőolajipar országosan, többszörösen és ünnepélyesen megemlékezett a *budafapusztai kőolajmező* felfedezéséről. Az ünnepelés már a múlt évben megkezdődött amikor is az iparág atyja, Papp Simon születése centenáriuma emlékeztünk. Az ezévi ünnepelés az iparág által szervezett jubileumi rendezvényeken, emlékülések, méltató előadások, kiállítások, szobor és emléktáblák avatása és koszorúzása formájában zajlott le, nagyjából a bányásznapi keretében, továbbá az O. M. Bányászati és Kohászati Egyesület kőolaj, földgáz és víz szakosztálya XX. vándorgyűlésén Keszthelyen. Minderről a televízió, rádió, a sajtó és számos közlemény megemlékezett. Ennél jóval szerényebben emlékeztünk meg mi egy másik 50 éves évfordulóról és pedig a *bükk-széki kőolajmező* felfedezéséről, igaz az eredménye is jóval szerényebb volt — mert csak volt! Bükk-szék nem érte meg 50. születésnapját.

75 éves lenne, ha élne *Kertai György* Kossuth-díjas geológus, a MTA lev. tagja. 1937-ben kezdte el egy életre szóló pályafutását a hazai kőolajkutatás terén Dunántúlon, a MAORT keretében, ahol 1945-től kezdődően egyre fontosabb szerepet játszott a kutatások földtani irányításában és az elért új eredmények, így

Nagylengyel felfedezésében (1951). 1951-től a minisztériumban működik, 1957-ben a megalakuló Kőolajipari Tröszt főgeológusa lett, 1963-ban pedig vezérigazgató-helyettese. 1964-ben kinevezik a Központi Földtani Hivatal elnökévé. Nevéhez fűződik, közvetlen munkatársaival együtt, a nagyjelentőségű kőolaj és földgázelfordulások feltárása a Nagyalföldön, Pusztaföldvártól (1958) Algyőig (1965). Kertai Györgyöt magasba ívelő pályáján életének és alkotó erejének teljében aránylag fiatalon, 56 éves korában, 1968. május 11-én ragadta el a halál.

Kertai György élete és működése az elmélet, és a gyakorlat szoros kapcsolatát tükrözi. A természettudományok lobogó lelkeletű tanítója volt, akinek élete és munkássága elválaszthatatlanul egybeforrt a hazai kőolajbányászattal. A magyar kőolaj és földgázincs tudományos alapvetésű kutatásában és eredményes feltárásában nagy érdemei vannak. Gyakorlati, ipari tevékenysége mellett elméleti tudományos munkássága is jelentős. A hazai kőolajföldtani tudományág nemzetközileg is elismert egyik úttörője, iskolateremtője és tanítója volt. A Magyarhoni Földtani Társulatnak két cikluson át (1960—1966) elnöke volt. Ezalatt sokoldalú tudása, páratlan aktivitása és dinamizmusa új lendületet, új fejezetet nyitott a kissé elöregedett vezetésű Társulatunk életében. Nagyműveltségű, széles látókörű ember volt — és szakmájának szerelmese. Ezért nem válhatott sem szakbarbárrá, sem bürokratává, s ez követendő például szolgálhat az utódló nemzedéknek. Gyulai Zoltán professzor mondta róla — Neki igen találóan: „két végén égeted életed gyertyáját”; amikor a gyertya így gyorsabban elégett, amíg égett erősebb fényt sugárzott, de kihunyva nagyobb sötétséget is hagyott maga után. — Mi, kortársai és munkatársai, akik ismertük kissé végletes, de színes és lelkes, nyugtalanul alkotó egyéniségét, emlékét kegyelettel és megértő szívvel megőrizzük.

Végül ránduljunk még vissza a múltba.

1787-ben vagyis ezelőtt 200 évvel született *Francois Sulpice Beudant* a párizsi egyetem ásvány—földtani professzora. XVIII. Lajos francia király megbízásából 1818-ban 9 hónapot töltött ha-

zánkban. Ezalatt megtett országjáró tanulmányútjain Zipser K. András volt a vezető útitársa. „Magyarország, mely sok tekintetben olyannyira érdekes, még mindig Európának azon országai közé tartozik, melyeket legkevésbé ismerünk”, e szavakkal vezeti be „Voyage mineralogique et geologique en Hongrie pendant l'année 1818” című, hazánkról szóló munkáját, s ezzel az ország ásvány—földtani megismerésére nézve alapvetően fontos művet hozott létre, mely négy kötetben 1822-ben jelent meg Párizsban. Munkája mellékleteként megszerkesztette az egész országra kiterjedő első átfogó földtani térképet egymilliós méretarányban. Beudant műve Magyarország földjéről az első a maga nemében, melyet sokáig alapmunkaként használtak a szakemberek nemzedékei, és ma is forrásmunka.

150 éve 1837 július havában felhőszakadás nyomán történt hegyomlás következtében keletkezett a regényes fekvésű *Gyilkos-tó*, Gyergyószentmiklós közelében a Keleti-Kárpátokban. Egy tó, melynek tudjuk születési adatait, körülményeit, mert a tavak keletkezési ideje általában a földtörténeti múltba nyúlik vissza.

Befejezésül: az utóbbi években, hála Istennek, növekvő számban jelennek meg Erdélyről szóló történelmi tárgyú könyvek, sőt regények, melyek könyvsikerek

is voltak, mert rövidesen el is fogytak. A nemzet ébredezik! Ezelőtt 30 évvel a pesti ember azt sem tudta, ki volt *Orbán Balázs*. Majd a meginduló könyvaukción a Székelyföldről szóló egyedülálló hat kötetes műve 30—40 ezer forintért került kalapács alá. Végülis megjelent facsimile kiadásban mindössze 900 forintért. A nemzet ébredezik? Az elmúlt egy év alatt megjelent a „Kincses Kolozsvár” c. kötet a Magyar Hírmondó sorozatban, majd John Paget, a magyarrá lett angol lord „Magyarország és Erdély” c. könyve, továbbá Hunfalvy János „Magyarország és Erdély eredeti képekben” c. csodálatos facsimile kötete. És végül megjelent a régóta várt „Erdély története” három súlyos kötetben két kiadásban 70 ezer példányban, melyről a Magyar Nemzet szeptemberben így írt: „Egy könyv, ami van és még sincs”, — mert nem lehet megkapni. De állítólag 3-ik kiadás is lesz, sőt egykötetes angol tömörített kiadás is. A könyvet megszerezni nehéz, de elolvasni sem könnyű, de érdemes, sőt kötelező lenne, mert miérettünk-rólunk, mindnyájunkhoz szól! A háromkötetes Erdély története minden tényt számbavett, mérlegelt, akár tetszik, akár nem a környező „baráti” államoknak. Mi azért maradunk Európa közepén a Kárpát-medencében, ahol voltunk és vagyunk közel 1100 esztendeje. Úgy legyen!